

Internationale mobiliteit in het Nederlandse mbo

Laurens Steehouder
1 maart 2020

Aanleiding

Dit rapport geeft een overzicht van de uitgaande mobiliteit van mbo-studenten in Nederland. Het biedt inzicht in de meest recente trends en laat zien welke groepen studenten vaak voor hun opleiding naar het buitenland gingen en welke groepen juist niet. De informatie is bedoeld voor de monitoring van internationaliseringsbeleid in het mbo op zowel nationaal als institutioneel niveau. Het onderzoek werd uitgevoerd in het kader van de doelsubsidie mbo die het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap toekent aan Nuffic om internationalisering in het mbo in kaart te brengen.

Inhoudsopgave

Aanleiding	2
Nederlandse samenvatting	4
English summary	5
Achtergrond en context	6
Bronnen	7
Aandeel mbo-afgestudeerden voor meer dan twee weken in het buitenland	7
Stagemobiliteit	10
Mobiliteit binnen het programma Erasmus+	13
Internationaal vergelijken ingewikkeld	14
Appendix 1: methoden	15
Literatuur	17

Nederlandse samenvatting

- Van de studenten die afstudeerden in 2017 gaf 8% aan tijdens zijn of haar opleiding voor meer dan twee weken naar het buitenland te zijn geweest. In 2016 was dit 7,6%.
- 13,6% van de mbo niveau 4-studenten ging naar het buitenland. Studenten in opleidingen op niveau 1 en 2 gingen zelden (circa 1%) voor meer dan twee weken naar het buitenland.
- Studenten in het opleidingsdomein Toerisme en recreatie gingen het vaakst naar het buitenland. Van de studenten die afstudeerden van een opleiding in dit domein, gaf 44,5% aan naar het buitenland te zijn geweest. Voor studenten in opleidingen binnen het domein Voedsel, natuur en leefomgeving was dit aandeel 20,1%. Studenten die een opleiding volgen binnen de domeinen Informatie en communicatietechnologie en Mobiliteit en voertuigen gingen relatief het minst naar het buitenland. Van de afstudeerders in deze groepen gaf circa 3% aan naar het buitenland te zijn geweest.
- In totaal liepen studenten stage in 96 verschillende landen. Dit is beduidend meer dan in 2015. Toen bezochten de studenten gezamenlijk 71 verschillende landen.
- Spanje blijft met afstand het land waar de meeste mbo-studenten een stage lopen. In 2018-2019 gingen 2.223 studenten naar Spanje voor een stage. Duitsland (984), België (927) en het Verenigd Koninkrijk (852) zijn hierna de meest populaire bestemmingen.
- Uit de verschillen tussen 2016 en 2018 blijkt dat met name Spanje (+287) en Malta (+178) populairdere bestemmingen zijn geworden. Het aantal studenten dat voor een stage naar Oostenrijk (-220), België (-188), Duitsland (-178) of Frankrijk (-57) ging is daarentegen juist gedaald.
- Er gaan ongeveer drie keer zo veel Nederlandse studenten met Erasmus+ naar het buitenland (6.278) dan dat er buitenlandse studenten met een beurs van Erasmus+ naar Nederland komen (2.163).
- Voor meer gedetailleerde gegevens zie www.nuffic.nl/facts-and-figures

English summary

- Some 8% of the students who graduated in 2017 indicated that they had spent 2 or more weeks of their study programme abroad. This figure was 7.6% in 2016.
- Of the level-4 vocational education and training (VET) students, 13.6% went abroad. Level-1 and level-2 students seldom went abroad for more than 2 weeks, with around 1% of them doing so.
- The students who went abroad most often were ones taking study programmes in the 'Tourism and recreation' domain. Some 44.5% of graduates of study programmes in this domain indicated that they had been abroad. Of the students taking study programmes in the 'Food, nature and the living environment' domain, this percentage was 20.1%. The students who went abroad the least, in relative terms, were those in study programmes in the 'Information and communication technology' domain and the 'Mobility and vehicles' domain. About 3% of the graduates from these groups indicated they had been abroad.
- Students took part in work placements in a total of 96 different countries. This is a significantly larger number than in 2015, when students visited 71 different countries.
- Spain remains the country where by far the most students do a work placement. In 2018-19, there were 2,223 students who visited Spain for a work placement, followed by Germany (984), Belgium (927) and the United Kingdom (852), as the most popular destinations.
- Comparing 2016 and 2018, in particular Spain (+287) and Malta (+178) gained in popularity as destinations. The number of students going to Austria (-220), Belgium (-188) and France (-57), on the other hand, declined.
- About 3 times as many Dutch students go abroad with an Erasmus+ grant ((6,278) as foreign students on an Erasmus+ grant come to the Netherlands (2,163).
- For more details, see www.nuffic.nl/facts-and-figures

Achtergrond en context

Een studie- of stageperiode in het buitenland is een internationaliseringsactiviteit waarmee mbo-studenten internationale competenties kunnen verwerven. Door contact met mensen uit andere culturen en het werken in een andere culturele context, leren studenten zowel over de ander als over zichzelf en hun eigen cultuur. Hierdoor kunnen ze zichzelf persoonlijk ontwikkelen, hun interculturele competenties verbeteren en een internationale oriëntatie op de wereld en het vak verwerven (Messelink, 2019). Hoewel niet alle studenten deze competenties in dezelfde mate verwerven tijdens een buitenlandverblijf en het lastig is om te meten in hoeverre ze deze competenties hebben verbeterd, is dit wel een vaak genoemde opbrengst van internationalisering (zie Participant Report Erasmus+, 2018).

Deze internationale competenties worden steeds belangrijker. Door globalisering raken verschillende plekken en mensen steeds meer met elkaar verbonden (Vertovec, 2007). Zo komen er meer mensen naar Nederland en is het door moderne communicatietechnologieën makkelijker om wereldwijd contact met elkaar te onderhouden. Als een gevolg hiervan is de Nederlandse arbeidsmarkt in hoge mate internationaal georiënteerd (CBS, 2019). Om goed te kunnen functioneren in de maatschappij en de arbeidsmarkt, is het van belang dat studenten beschikken over internationale competenties.

Dit belang wordt onderschreven door de Onderwijsraad (2016), die stelt dat iedere student het onderwijs internationaal competent zou moeten verlaten en efficiënt moet kunnen werken in een internationale context. Ook in haar recente visie op internationalisering benadrukt de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2018) het belang van internationalisering in het mbo. Ze stelt als doel dat de uitgaande mobiliteit in het mbo in 2023 is toegenomen tot 10%. Daarnaast stelt zowel de minister als de Onderwijsraad dat internationalisering niet iets moet zijn voor de zogenaamde 'happy few'. Het is belangrijk dat alle studenten de kans krijgen een internationale ervaring op te doen.

Dit rapport geeft een actueel overzicht van de mate van uitgaande mobiliteit in het Nederlandse mbo. De gegevens dienen onder andere als indicator om te meten of de beleidsdoelstellingen van de minister omtrent mobiliteit worden gehaald. Daarnaast bieden de deelanalyses inzicht in de achtergrondkenmerken van studenten die naar het buitenland gaan. Naast internationale mobiliteit zijn er nog andere internationaliseringsactiviteiten waarmee studenten internationale competenties kunnen verwerven. Studenten kunnen bijvoorbeeld stage lopen bij een internationaal georiënteerd leerbedrijf in Nederland, online samenwerken met studenten in het buitenland of komen in aanraking met een internationale dimensie in het vak. Voor een overzicht van de deelname aan deze activiteiten zie Messelink et al. (2018).

Bronnen

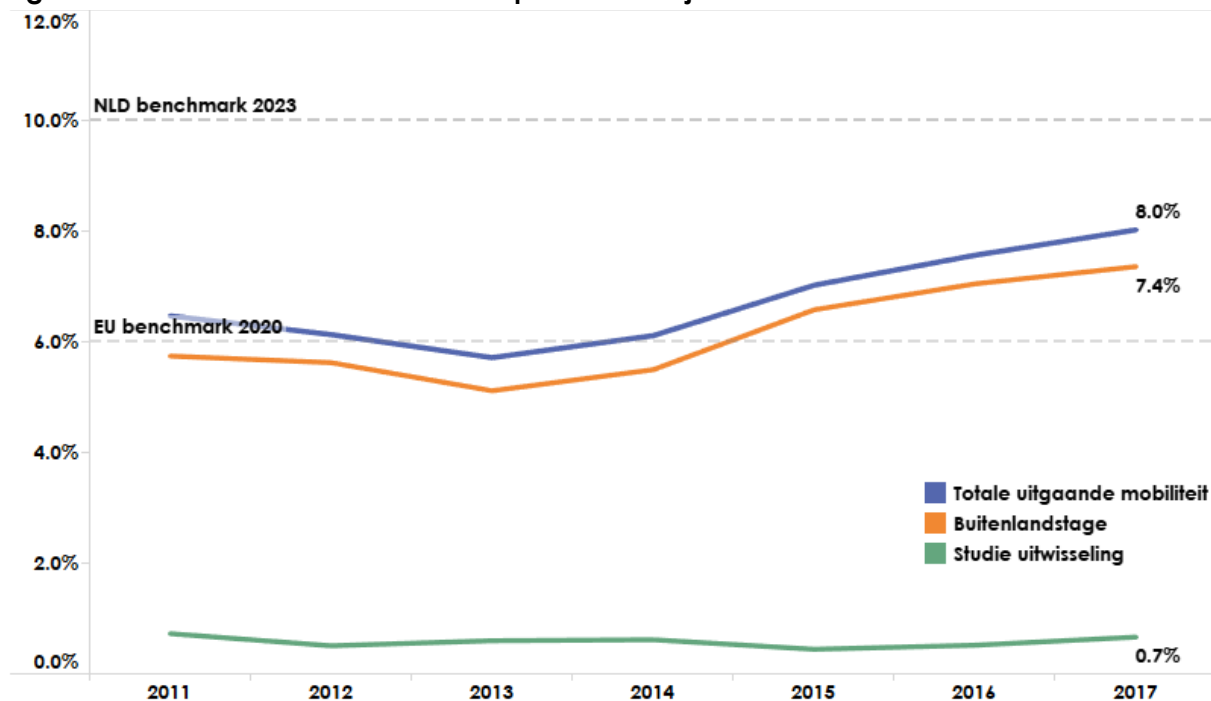
De uitgaande mobiliteit van mbo-studenten is in kaart gebracht aan de hand van vier verschillende databronnen: de afstudeeronderzoeken van het CBS/ROA (2018), de internationale stages geregistreerd door DUO/SBB, de studenten die met een beurs vanuit het NA Erasmus+ naar het buitenland gaan en de gegevens over meeneembare studiefinanciering van DUO. Hoewel deze bronnen los van elkaar enkel informatie geven over een specifieke vorm van mobiliteit, geven ze gezamenlijk een goed overzicht van de uitgaande mobiliteit in het mbo. Door de combinatie van bronnen zijn we in staat om uitspraken te doen over het totaalbeeld voor Nederland en kunnen we algemene trends analyseren.

Er zijn echter nog steeds bepaalde vormen van internationale mobiliteit die niet kunnen worden meegenomen in dit onderzoek. Zo zijn vanuit de school georganiseerde reizen naar het buitenland, die niet centraal worden geregistreerd, niet opgenomen. Voor een gedetailleerde beschrijving van de gebruikte bronnen en definities zie appendix 1.

Aandeel mbo-afgestudeerden voor meer dan twee weken in het buitenland

Het aandeel van de mbo-studenten dat tijdens zijn of haar opleiding naar het buitenland ging, is de afgelopen jaren gestaag toegenomen. Van de studenten die in 2013 afstudeerden gaf 5,7% aan voor twee weken of meer naar het buitenland te zijn geweest. In 2017 is dit aandeel toegenomen tot 8%. Verreweg de meeste studenten die naar het buitenland gingen, liepen stage bij een buitenlands leerbedrijf (7,4%). Slechts 0,7% ging voor een studiegerelateerde activiteit naar het buitenland (vanwege afronding komt de som van de percentages niet precies uit op 8%).

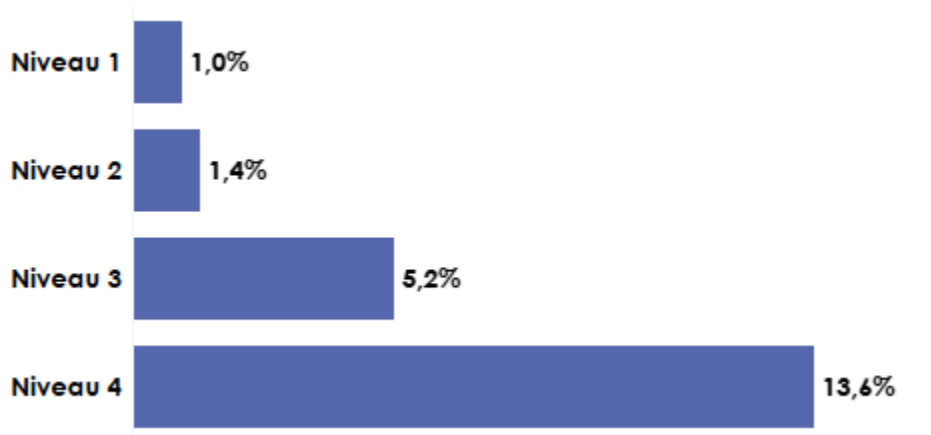
Figuur 1: Aandeel mbo-schoolverlaters per afstudeerjaar

Met dit aandeel zit Nederland boven de benchmark van de EU, die streeft naar gemiddeld 6% mobiliteit in Europa in 2020 (Raad van de Europese Unie, 2011). Ook voor de ambitieuzere ambitie van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 10% uitgaande mobiliteit voor 2023 (van Engelshoven, 2018), ligt het Nederlandse mbo goed op schema.

Studenten verbleven gemiddeld 14,5 week in het buitenland. Van de studenten met een buitenlandervaring ging circa 44% voor meer dan 12 weken naar het buitenland. De Europese Commissie heeft als doelstelling om voor het mbo juist deze langdurige mobiliteit van langer dan drie maanden te bevorderen (Neth-ER, 2020). Zo'n 17,6% ging tussen de 2 en 4 weken naar het buitenland en 29,5% verbleef voor een periode tussen de 4 en 12 weken.

Figuur 2: Aandeel mbo-schoolverlaters met buitenlandervaring per opleidingsniveau

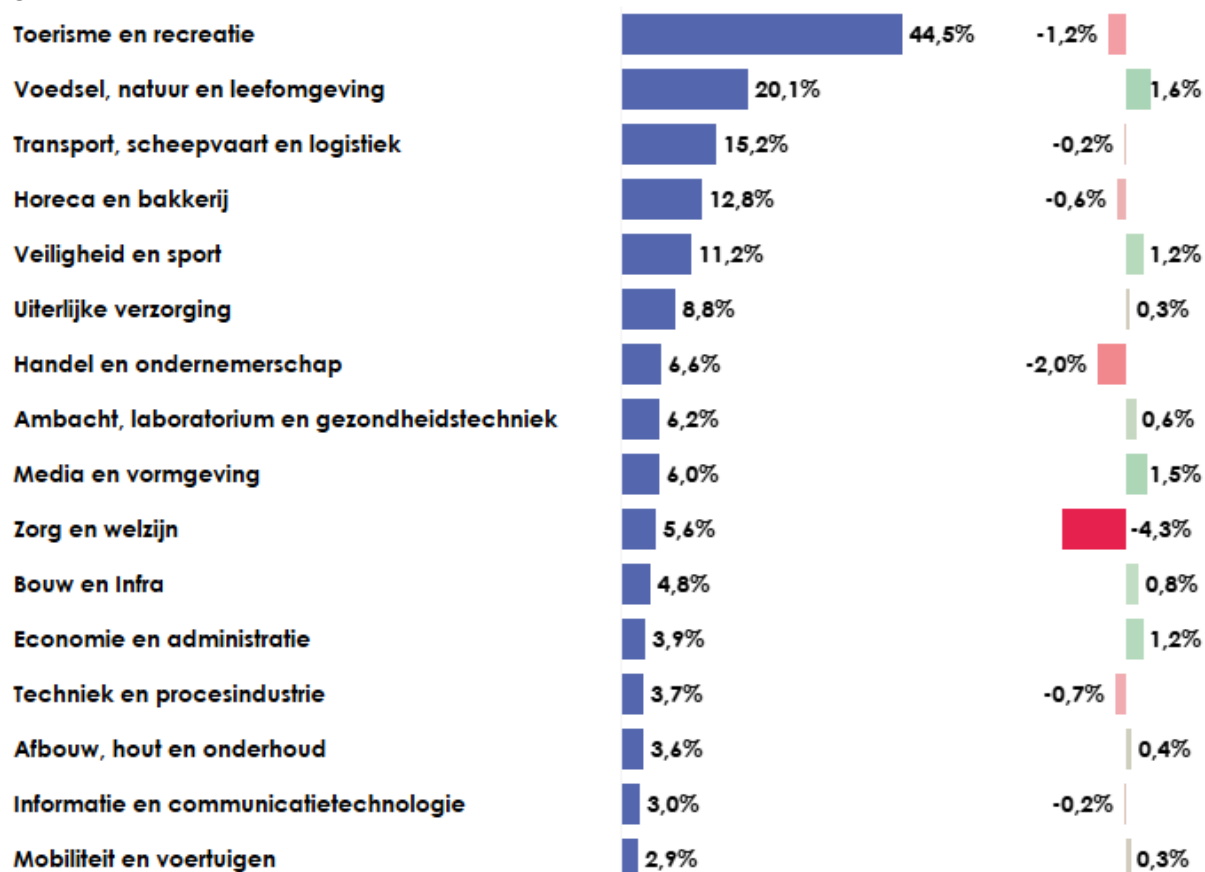
Hoewel voor de mbo-sector als geheel 8% van de schoolverlaters heeft aangegeven voor meer dan twee weken naar het buitenland te zijn geweest, bestaan er grote verschillen tussen opleidingsniveaus. Het zijn voornamelijk studenten van niveau 4-opleidingen die naar het buitenland gaan. Van alle schoolverlaters van opleidingen op niveau 4 gaf 13,6% aan voor meer dan twee weken naar het buitenland te zijn geweest. Van alle niveau 3-schoolverlaters was dit 5,2%. Studenten van niveau 1- en niveau 2-opleidingen gaven zelden aan naar het buitenland te zijn geweest. Ook als de stages van korter dan 2 weken worden meegenomen, en dus wordt afgeweken van de Europese definitie, blijft de mobiliteit in niveau 1- en 2-opleidingen laag.

Verschillen tussen niveaus zijn niet verassend. Opleidingen op niveau 1 en 2 duren korter, studenten zijn gemiddeld jonger, het taalniveau van studenten is lager en er speelt vaker andere problematiek, zoals meer voortijdige schoolverlaters. Desondanks zetten zowel de MBO Raad, het NA Erasmus+ en Nuffic in het kader van inclusie in op meer mobiliteit voor studenten op niveau 1 en 2. De toekomst zal uitwijzen of deze inspanningen leiden tot verhoogde mobiliteit van deze groepen.

Of studenten naar het buitenland zijn geweest of niet hangt ook in hoge mate samen met de gevolgde studierichting. Studenten in het opleidingsdomein Toerisme en recreatie gingen het vaakst naar het buitenland. Van de studenten die afstudeerden van een opleiding in dit domein gaf 44,5% aan naar het buitenland te zijn geweest. Voor studenten in opleidingen binnen het domein Voedsel, natuur en leefomgeving was dit aandeel 20,1%. Studenten die een opleiding

volgden binnen de domeinen Informatie en communicatietechnologie en Mobiliteit en voertuigen gingen relatief het minst naar het buitenland. Van de afstudeerders in deze groepen gaf circa 3% aan naar het buitenland te zijn geweest.

Figuur 3: Aandeel mbo-schoolverlaters met buitenlandervaring per opleidingsdomein en toename (groen) of afname (rood) tussen 2016 en 2017

Het beeld dat naar voren komt uit de vergelijking tussen de opleidingsdomeinen is grotendeels hetzelfde als dat van het voorgaand jaar. Het valt op dat studenten in de domeinen Handel en ondernemerschap en Zorg en welzijn in het cohort van 2017 minder vaak naar het buitenland gingen dan hun studiegenoten in het cohort van 2016. Terwijl in 2016 circa 9,9% procent van de schoolverlaters in het domein Zorg en welzijn naar het buitenland ging, was dit in 2017 5,6%. In de domeinen Voedsel, natuur en leefomgeving (+1,6%) en Media en vormgeving (+1,5%) gingen studenten in 2017 juist vaker naar het buitenland dan in 2016 het geval was.

Hoewel de verandering tussen de jaren een indicatie geeft van de verandering in een sector, betekent het niet direct dat er in die sector minder studenten naar het buitenland zijn geweest. De cijfers gaan over het aandeel studenten dat aangaf naar het buitenland te zijn geweest. Dit hoeft niet ook een afname van het absolute aantal te betekenen. Als het totaal aantal studenten in een afstudeercohort is toegenomen, is het mogelijk dat het percentage studenten met een buitenlandervaring daalt, terwijl het aantal studenten dat naar het buitenland gaat, toeneemt.

Ook kunnen er achterliggende factoren van invloed zijn op de verandering over de jaren. Zo is het bijvoorbeeld denkbaar dat de daling van het percentage in het domein Zorg en welzijn te maken heeft met de krapte op de arbeidsmarkt. Vanwege het tekort aan arbeidskrachten is er meer vraag naar studenten in de beroepsbegeleidende leerweg (BBL), die vier dagen per week werken en één dag naar school gaan (Onderwijs in Cijfers, 2020). Als het aandeel studenten in de BBL toeneemt, kan dit leiden tot een lager percentage studenten met een buitenlandervaring. BBL-studenten gaan namelijk minder vaak naar het buitenland. Een analyse van verschillende achterliggende factoren die een verandering in een sector kunnen verklaren, valt buiten de scope van dit rapport maar kan een aanleiding vormen voor vervolgonderzoek.

De verschillen tussen opleidingen is niet uniek voor het mbo. Ook in het hbo en het wo bestaan dergelijke verschillen. Hoewel de opleidingen moeilijk direct te vergelijken zijn, valt het op dat ook in het hbo studenten in de landbouwsector relatief vaak naar het buitenland gaan (Messelink et al. 2018). Dit suggereert dat de hoge mate van mobiliteit niet alleen te maken heeft met de agrarische opleidingscentra (aoc's), maar ook samenhangt met de sterke internationale oriëntatie van de Nederlandse landbouwsector.

Stagemobiliteit

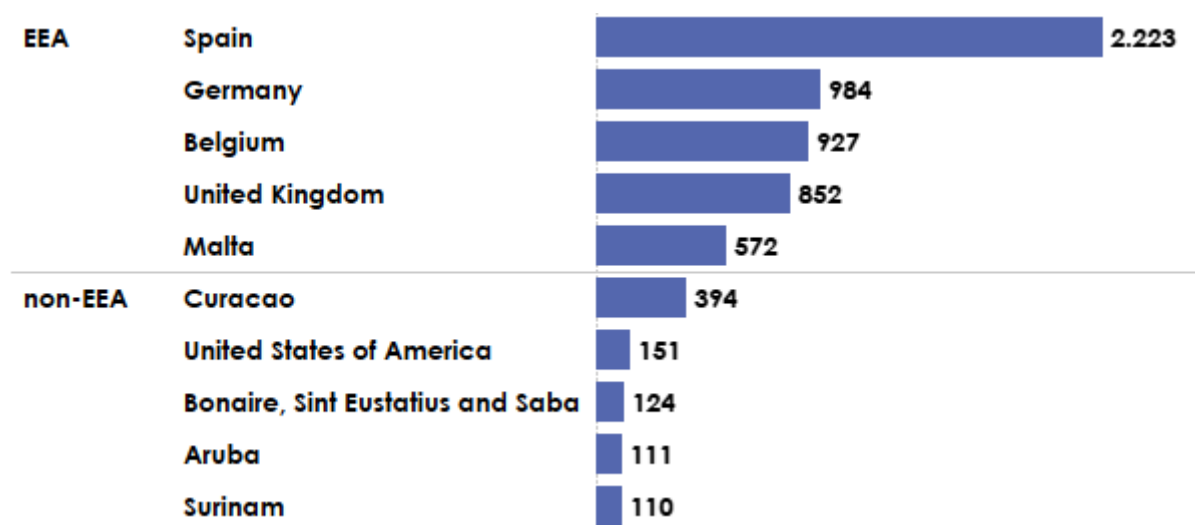
De beroepspraktijkvorming (stage) is een verplicht onderdeel van elke mbo-opleiding, die studenten ook bij een bedrijf in het buitenland kunnen doen. Om mee te tellen als deel van een opleiding, moet het stagebedrijf erkend zijn door SBB. Alle stages die plaatsvonden bij een leerbedrijf dat is gevestigd buiten Nederland tellen we als buitenlandstage, ook wel internationale beroepspraktijkvorming (ibpv) genoemd.

In het schooljaar 2018-2019 deden er in totaal 9.227 studenten een stage buiten Nederland. Het is opvallend dat dit er minder zijn dan het voorgaande jaar. In 2017-2018 gingen er 9.872 studenten voor een stage naar het buitenland. Dit is opmerkelijk omdat er in alle voorgaande jaren sprake was van een sterke stijging. De gegevens voor volgend jaar zullen uitwijzen of dit duidt op een eenmalige daling of een veranderende trend. In zowel de gegevens van het NA Erasmus+ en het ROA/CBS is wel een sterke stijging te zien. De gegevens van SBB/DUO gaan echter over een recentere periode.

Buiten Europa gaan studenten het vaakst naar landen met een (historisch) Nederlandse connectie zoals: Curaçao (394), de BES-eilanden (151), Aruba (111) of Suriname (110). Ook de Verenigde Staten is met 151 studenten een van de belangrijkste bestemmingen buiten Europa.

De geografische spreiding van mbo-studenten verschilt behoorlijk ten opzichte van de spreiding van studenten in het hbo. Het valt op dat studenten in het hbo relatief veel vaker naar landen gaan waar Engels de voertaal is, zoals het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. Studenten in het mbo gaan juist vaker naar Spanje, Duitsland en België.

Figuur 5: Aantal studenten op stage voor meest populaire bestemmingen binnen en buiten de EER

Uit de verschillen tussen 2016 en 2018 blijkt dat met name Spanje (+287) en Malta (+178) populairdere bestemmingen zijn geworden. Daarnaast is ook het aantal studenten dat naar een van de BES-eilanden (+62), Hongarije (+53) of Curaçao ging, toegenomen. Het aantal studenten in Oostenrijk (-220), België (-188), Duitsland (-178) of Frankrijk (-57) is daarentegen juist gedaald. Vooral de sterke afname van het aantal studenten dat naar Oostenrijk ging, is opvallend. Dit zijn voornamelijk studenten in sportopleidingen die naar de Oostenrijkse Alpen gaan voor de berg- en wintersport.

Figuur 6: Verandering in aantal studenten met buitenlandstage tussen 2016-2017 en 2018-2019 voor de grootste stijgers (groen) en dalers (rood)

Spain	287	Surinam	-44
Malta	178	France	-57
Bonaire, Sint Eustatius and Saba	62	Germany	-178
Hungary	53	Belgium	-188
Curaçao	47	Austria	-220

Mobiliteit binnen het programma Erasmus+

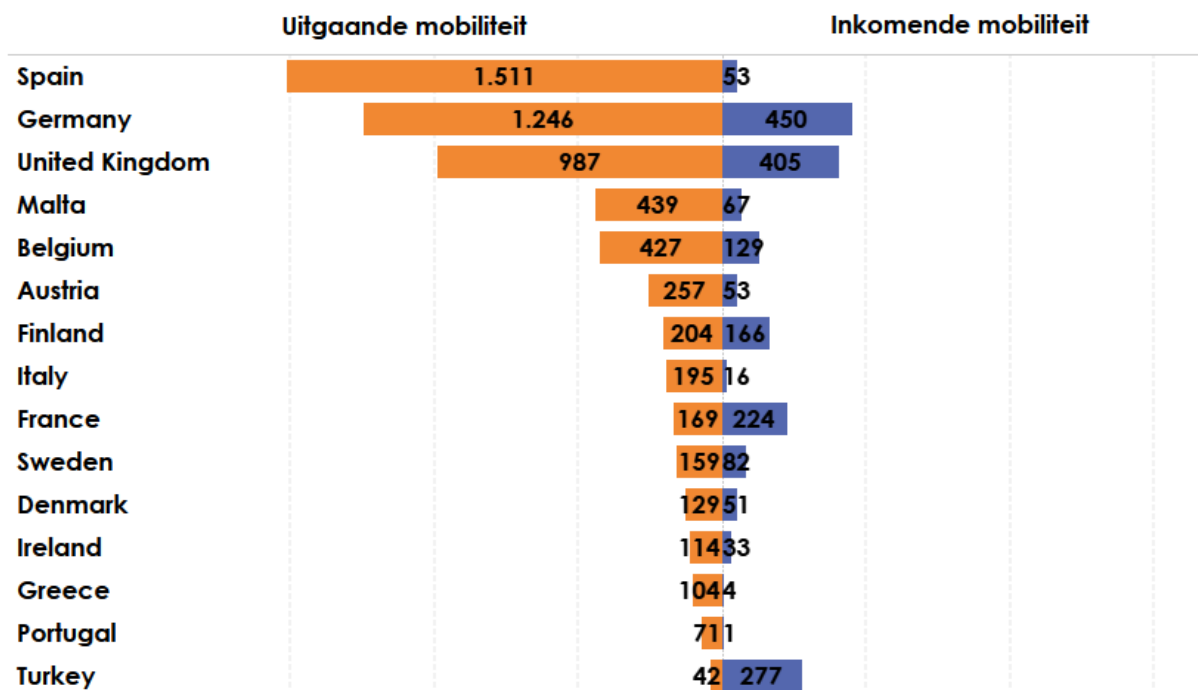
Veel mbo-studenten die naar het buitenland gaan, doen dit met subsidie vanuit het programma Erasmus+. In het schooljaar 2016-2017 gingen er in totaal 6.278 studenten naar het buitenland met deze beurs.

Het linkerdiagram in onderstaande figuur toont het aantal Nederlandse studenten dat met een beurs van Erasmus+ naar het buitenland ging. Deze uitgaande mobiliteit overlapt sterk met de geografische spreiding van de ibpv-cijfers. Dit is niet verrassend omdat het hierbij voor een groot deel om dezelfde studenten gaat. Studenten die stage in het buitenland lopen, krijgen vaak ook subsidie via Erasmus+. Het grootste verschil is dat Erasmus+ alleen over mobiliteit binnen Europa gaat. Ook valt het op dat in België relatief veel studenten een buitenlandstage doen zonder een beurs van Erasmus+. Dit heeft ermee te maken dat het voor een stage in België niet altijd nodig is om te verhuizen en thuiswonende studenten niet in aanmerking komen voor een beurs van Erasmus+.

Het rechterdiagram in onderstaande figuur toont het aantal studenten dat met Erasmus+ naar Nederland kwam. In 2016-2017 waren dit in totaal 2.163 studenten. Het overgrote deel van deze groep stroomt niet in het Nederlandse mbo in, maar volgt een stage bij een Nederlands leerbedrijf. Hoewel vorig jaar studenten uit Turkije nog de grootste groep vormden, kwamen in 2016-2017 de meeste studenten uit Duitsland (450) en het Verenigd Koninkrijk (405).

In het algemeen valt op dat er meer Nederlandse studenten naar het buitenland gaan dan dat er buitenlandse studenten naar Nederland komen. De uitgaande mobiliteit is gemiddeld ongeveer drie keer zo hoog als de inkomende mobiliteit. Frankrijk en Turkije vormen hierop de uitzondering. Dit zijn de enige twee landen waarvan er meer studenten naar Nederland kwamen dan dat er Nederlandse studenten naartoe gingen. De aantallen voor Frankrijk zijn 169 uitgaand en 224 inkomend. Voor Turkije is de verdeling nog schever, de verdeling is 43 uitgaand en 277 inkomend. Met een verdeling van 1.511 uitgaande studenten tegenover 53 inkomende is Spanje het andere uiterste.

Figuur 7: De totale uitgaande mobiliteit (links) en inkomende mobiliteit (rechts) per land met subsidie van Erasmus+

Internationaal vergelijken ingewikkeld

Het is erg moeilijk om te vergelijken hoe de mobiliteit in het Nederlandse mbo zich verhoudt tot mobiliteit in andere Europese landen. In de eerste plaats is de manier waarop het beroepsonderwijs is ingericht erg verschillend per land. Zo doen in Duitsland verreweg de meeste mbo-studenten een opleiding binnen een leerbedrijf (BBL), terwijl in Nederland de meeste studenten een beroepsopleidende leerweg (BOL) volgen en dus veel meer naar school gaan. Dergelijke zaken zijn van invloed op de vormgeving van het onderwijs, het type studenten dat instroomt in het mbo en daarmee ook op de mobiliteitscijfers. In de tweede plaats worden cijfers over internationale mobiliteit in het mbo niet centraal bijgehouden. Voor het hoger onderwijs rapporteren Eurostat en Unesco jaarlijks over het aantal internationale studenten per land. Hoewel hier op Europees niveau wel over wordt nagedacht en er onder andere al een pilotmeting is uitgevoerd (Eurostat, 2015), zijn er voor mobiliteit in het mbo nog geen betrouwbare indicatoren ontwikkeld.

Op landelijk niveau worden de cijfers soms wel structureel gemonitord. De onderstaande voorbeelden geven een algemeen beeld van hoe Nederland het doet in vergelijking met andere landen. Een directe vergelijking van het percentage studenten met een buitenlandervaring is echter niet mogelijk. Doordat de manier van meten verschilt per land, is niet met zekerheid te zeggen hoe de aantallen zich exact tot elkaar verhouden.

Finland is een voorbeeld van een land dat internationale mobiliteit in het mbo systematisch monitort (EDUFI, 2019). In 2018 ging in totaal 11,8% van de Finse mbo-studenten naar het

buitenland. Dit percentage wordt berekend aan de hand van de instromers in het mbo en is, ondanks dat het niet helemaal gelijk is aan een afstudeercohort, naar verwachting iets hoger dan het aandeel Nederlandse studenten. Het valt op dat qua achtergrondkenmerken en bestemmingen de mobiliteit in Finland erg vergelijkbaar is met de situatie in Nederland. Zo is Spanje ook voor de Finse studenten het meest populaire bestemmingsland. Buurland Zweden en Duitsland staan op de tweede en derde plek. Nederland staat met 224 studenten op plek 5. Verder zijn de sectoren Tourism, catering and domestic services en Natural resources and the Environment de sectoren met de meeste mobiliteit. Dit lijkt erg op Toerisme en Recreatie en Voedsel, Natuur en Leefomgeving, de domeinen die in Nederland het meest mobiel zijn.

In Duitsland is recentelijk ook een onderzoek uitgevoerd naar de transnationale mobiliteit in mbo-opleidingen (NAIBB, 2018). In 2017 ging 3,1% van de Duitse schoolverlaters voor meer dan twee weken naar het buitenland. Het valt op dat dat in Duitsland het aandeel kortdurende mobiliteiten erg hoog is; als mobiliteiten korter dan twee weken ook worden meegeteld is het aandeel 5,3%. Vooral studenten die een opleiding volgen binnen een bedrijf, wat in Duitsland gangbaar is, gingen vaak voor een periode korter dan twee weken naar het buitenland. De geografische spreiding en de verdeling tussen arbeidsmarktsectoren verschilt van de situatie in Nederland. Een kwart van de Duitse studenten ging naar het Verenigd Koninkrijk. Met 10,5% van alle Duitse studenten is Nederland het op een na meest bezochte bestemmingsland voor Duitse studenten. Ook valt het op dat in Duitsland juist opleidingen in de IT-sector het meest mobiel zijn, terwijl dit in Nederland een van de minst mobiele groepen is.

Appendix 1: methoden

Het CBS zet jaarlijks een vragenlijst uit in samenwerking met het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA): de BVE-monitor. In deze monitor worden alle schoolverlaters uit het mbo in een specifiek jaar (cohort) anderhalf jaar na afstuderen bevraagd over de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt of het vervolgonderwijs. Om de representativiteit van de gegevens te waarborgen, zijn de antwoorden van de respondenten gewogen aan de hand van bekende gegevens over de populatie, zoals verhoudingen tussen geslachten en sectoren. De variabele 'buitenlandervaring' is berekend aan de hand van twee vragen over de activiteit in het buitenland en de duur van het buitenlandverblijf. Analyses die betrekking hebben op de arbeidsmarktpositie van alumni gaan alleen over de werkende beroepsbevolking. Personen die een (bij)baan hebben maar aangaven voornamelijk te studeren, worden hierin niet meegerekend. Het afstudeercohort 2017 gaat over studenten die tussen september 2016 en augustus 2017 en diploma behaalden.

Alle bpv's die plaatsvonden bij een erkend leerbedrijf worden vastgelegd in een overeenkomst die wordt geregistreerd door SBB en DUO. Als een stage plaatsvond bij een leerbedrijf dat is gevestigd buiten Nederland, wordt deze als internationale bpv gerekend. Deze leerbedrijven zijn allemaal door SBB gecontroleerd en erkend. Als een buitenlandstage niet in het kader van de bpv is ingevuld of als deze niet is opgenomen in het register, wordt deze niet meegeteld. Stages waarvan de startdatum ligt tussen 01-08-2018 en 31-07-2019 worden gerekend tot het schooljaar 2018. Stages die in augustus begonnen zijn, zijn waarschijnlijk onderdeel van het nieuwe schooljaar, dat in september begint.

De gegevens over de mobiliteiten die plaatsvonden binnen het programma Erasmus+ zijn afkomstig uit de Mobility Tool. De Erasmuscoördinatoren zijn verplicht om de administratie van projecten in deze online omgeving registreren. Doordat het een doorlopende registratie betreft en gegevens gedurende de looptijd van het project kunnen worden ingevoerd en aangepast, zijn de gegevens tijdsafhankelijk. De gegevens in deze publicatie gaan over de gegevens die in juli 2019 in de Mobility Tool waren ingevoerd. Omdat de looptijd van projecten maximaal 2 jaar is, gaan de meest recente complete gegevens over het schooljaar 2016-2017. De gegevens over de inkomende mobiliteit gaan over projecten die worden gefinancierd door nationale agentschappen in andere EU-landen.

Literatuur

- CBS (2019) *Nederland Handelsland*. Verkregen van: <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2019/37/nederland-handelsland-2019>
- CBS & ROA. (2019) *Schoolverlatersonderzoeken*, verkregen van: <https://roa.nl/schoolverlatersonderzoeken-school-leaver-surveys>
- Finnish National Agency for Education (EDUFI). (2019) *International Mobility of VET students*. Verkregen van: <https://www.oph.fi/en/statistics/mobility-vet-students>
- Messelink, A. (2019) *Internationale Competenties*. Verkregen van: <https://www.nuffic.nl/onderwerpen/internationale-competenties/>
- Messelink, A., Steehouder, L., Huberts, D. (2018) *Internationalisering in beeld*, <https://www.nuffic.nl/documents/887/internationalisering-in-beeld-2018.pdf>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2018). *Kamerbrief over internationalisering mbo en ho – Internationalisering in evenwicht*. Zie <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2018/06/04/kamerbrief-over-internationalisering-mbo-en-ho>.
- Nationale Agentur beim Bundesinstitut für Berufsbildung (NABIBB). (2018) *Transnational Mobility in Initial Vocational Education and Training in 2017*. Verkregen van: <https://www.na-bibb.de/service/publikationen/publikationsdetails/wk/anzeigen/artikel/transnational-mobility-in-initial-vocational-education-and-training-in-2017/>
- Onderwijs in Cijfers (2020). *Aantal studenten in het mbo*. Verkregen van: <https://www.onderwijsincijfers.nl/kengetallen/mbo/studenten-mbo/aantallen-studenten-mbo>
- Neth-ER (2020). *Erasmus+ bereikt recordhoogte in 2018*. Verkregen van: <https://www.neth-er.eu/nl/nieuws/Erasmus-bereikt-recordhoogte-2018>
- Onderwijsraad (2016). *Internationaliseren met ambitie*, Den Haag. Zie <https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/adviezen/2016/05/31/internationaliseren-met-ambitie>.
- Eurostat (2015) *Pilot data collection 2014 on IVET learning mobility and general youth learning mobility*, verkregen van: <https://circabc.europa.eu/sd/a/a3aac1a4-3ef3-4c16-b7a7-c18dc1f7191d/ETS%20WG%2015%20Doc%2005%20Item%2061.pdf>
- Raad van de Europese Unie (2011). *Council conclusions on a benchmark for learning mobility*. Verkregen van: www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/126380.pdf
- Vertovec, S. (2007). *Super-diversity and its Implications*. *Ethnic and Racial Studies* 30: 1024–1054
- Erasmus+ (2019) *Participant Report studentenmobiliteit mbo*. Verkregen van: <https://www.erasmusplus.nl/projectuitvoering/middelbaar-beroepsonderwijs/hulpmiddelen/participant-reports/participant-report-studentenmobiliteit-mbo>

Colofon

Auteur

Laurens Steehouder

Redactie

Metamorfose

Ga naar www.nuffic.nl/ccl voor meer informatie over het hergebruik van deze publicatie.

Nuffic Kortenaerkade 11 2518 AX Den Haag
Postbus 29777 2502 LT Den Haag
T 070 4260 260 www.nuffic.nl